

IIV Qashqadaryo akademik litseyi

huquq fani o‘qituvchisi

Musayev Qodirxon

Annotatsiya: *Maqola O‘zbekiston Respublikasining konstitutsiyaviy huquqiy tizimining asosiy tamoyillari, rivojlanish tarixi va hozirgi zamon holatini tahlil qiladi. Unda konstitutsiyaviy qonunlar, fuqarolarning huquq va erkinliklari, davlat hokimiyatining tarmoqlarga bo‘linishi, shuningdek, konstitutsiyaviy nazorat va uning samaradorligi kabi muhim jihatlar batafsil o‘rganiladi. Maqolada O‘zbekiston konstitutsiyaviy huquqining zamonaviy tendentsiyalari va kelajakdagi taraqqiyot yo‘llari muhokama qilinadi.*

Kalit so‘zlar: *Konstitutsiyaviy huquq, O‘zbekiston Respublikasi, Konstitutsiya, konstitutsiyaviy qonunlar, fuqarolarning huquq va erkinliklari, davlat hokimiyati, sud hokimiyati, konstitutsiyaviy nazorat, huquqiy davlat.*

O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyaviy huquqi – mustaqil davlatimizning siyosiy va huquqiy asoslarini belgilab beruvchi, jamiyat va davlat hayotining barcha sohalarini tartibga soluvchi muhim huquqiy tizimdir. 1992-yil 8-dekabrda qabul qilingan Konstitutsiya mamlakatimizning demokratik rivojlanishi, huquqiy davlat barpo etilishi va fuqarolarning huquq va erkinliklarini ta’minlashda hal qiluvchi rol o‘ynadi. Shu bilan birga, globalizatsiya jarayonlari, ijtimoiy-iqtisodiy o‘zgarishlar va yangi davr talablari O‘zbekistonning konstitutsiyaviy huquqiy tizimini doimiy ravishda takomillashtirish va modernizatsiya qilish zaruratini tug‘diradi.

O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi – mamlakatning asosiy qonuni bo‘lib, davlatning siyosiy va huquqiy asoslari, davlat tuzilishi, fuqarolarning huquq va erkinliklari, davlat hokimiyatining tashkil etilishi va faoliyatining asosiy prinsiplarini belgilaydi. Konstitutsiya demokratik davlat

tamoyillariga, inson huquqlari va erkinliklariga asoslangan. Konstitutsiyaviy qonunlar esa Konstitutsiyaga to'g'ridan-to'g'ri bog'liq bo'lgan muhim masalalarni batafsilroq tartibga soladi. Ular Konstitutsiyaning umumiy qoidalarini aniqlashtirib, amaliyotda qo'llanilishini ta'minlaydi. Misol uchun, "O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining faoliyati to'g'risida"gi, "O'zbekiston Respublikasi Prezidentining faoliyati to'g'risida"gi Konstitutsiyaviy qonunlar davlat hokimiyati organlarining faoliyatini tartibga soladi.

Konstitutsiya O'zbekiston fuqarolariga keng ko'lamda huquq va erkinliklarni kafolatlaydi. Bularga siyosiy huquqlar (so'z erkinligi, yig'ilish erkinligi, siyosiy faoliyatda ishtirok etish huquqi), iqtisodiy huquqlar (mulk huquqi, tadbirkorlik huquqi), ijtimoiy huquqlar (ta'lim olish huquqi, sog'liqni saqlash huquqi, ijtimoiy ta'minot huquqi), madaniy huquqlar (din erkinligi, tilni tanlash huquqi) kiradi. Shu bilan birga, Konstitutsiya ushbu huquq va erkinliklarni amalga oshirishda chegaralarni ham belgilaydi va ularni boshqalarning huquq va erkinliklarini buzmasdan amalga oshirishni ta'kidlaydi.

O'zbekiston Respublikasida davlat hokimiyati qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyati tarmoqlariga bo'lingan. Bu tamoyil hokimiyatning o'zaro nazoratini ta'minlash, huquqiy davlat prinsiplarini mustahkamlash va inson huquqlarini himoya qilishga xizmat qiladi. Konstitutsiyaviy nazorat esa davlat organlari qabul qilgan qarorlarning Konstitutsiyaga muvofiqligiga nazorat qilishni o'z ichiga oladi. Konstitutsiyaviy sudning faoliyati bu jarayonda muhim rol o'ynaydi. Uning vazifasi Konstitutsiyaga zid bo'lgan qonun hujjatlarini bekor qilishdan iborat. Konstitutsiyaviy nazoratning samaradorligi davlatning huquqiy rivojlanishi va fuqarolarning huquqlarini himoya qilishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasida konstitutsiyaviy huquq sohasida bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Ular asosan inson huquqlarini yanada mustahkamlash, davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish, fuqarolik jamiyatini rivojlantirishga qaratilgan. Konstitutsiyaviy huquqning takomillashuvi davlatning demokratik rivojlanishi, huquqiy madaniyatning yuksalishi, fuqarolarning huquq va erkinliklarini ta'minlash uchun muhim omil hisoblanadi.

Kelajakda konstitutsiyaviy huquqning rivojlanishi quyidagi yoʻnalishlarda davom etishi mumkin: inson huquqlari sohasidagi xalqaro standartlarni toʻliq amalga oshirish, davlat organlari faoliyatining shaffofligini taʼminlash, elektron hukumatni rivojlantirish, fuqarolarning huquqiy savodxonligini oshirish.

Oʻzbekiston Respublikasining konstitutsiyaviy huquqiy tizimi mamlakatning demokratik rivojlanishida muhim rol oʻynaydi. Uning doimiy takomillashuvi va modernizatsiyasi davlatning huquqiy rivojlanishi, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish va jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun zarur shart hisoblanadi. Konstitutsiya va unga asoslangan qonun hujjatlari Oʻzbekiston Respublikasida huquqiy davlat tamoyillarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar roʻyxati:

1. Oʻzbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi.
2. Oʻzbekiston Respublikasining Konstitutsiyaviy qonunlari.